

vanja, iz tendenčne »vzgojnosti« v svobodno prebujenje človeškega bistva. In še to bi morda razodel, da naj romantično iluzijo, ki ne odgovarja več duhu našega časa niti stilno niti vzgojno — skuša nadomestiti realizem, a ne oni brezdušni, zunanji, »novi«, marveč realizem srca in čiste nrávnosti, realizem tiste luči, ki jo nosi človek v sebi od vekomaj.

*

Ničesar novega in zelo malo dobrega vsebuje povest »Rudi«. Njen avtor je Tone Seliškar, žalibog. Rekel bi, da to ni morda polje zanj, če ne bi opažal že dalj časa, da Seliškar, pesnik »Trbovelj«, knjige socialne lirike, ki v naši povojni pesniški produkciji predstavlja eno najmočnejših zbirk — propada in nazaduje tudi v liriki. Ali postaja star, da se ga izogibajo muze, ali pa jim je sam obrnil hrbet? Toliko je gotovo, da »Rudi« ni drugega nič nego koncept osebne volje, ki pravi, to-le in tako-le bomo naredili, živio literatura in prolet. To je naivnost in nerazumevanje poklica. Propagator ni bil še nikoli umetnik zato, ker je bil propagator — narobe bo prej resnično. Umetnost je življenje in njega ponazoritev v estetičnih likih, kjer ni življenja, navadno vstajajo gesla: abstrakcija življenja, ki ustvarja, če in kadar se prenese v umetnost, tendenčni šund. Primer takega je tudi »Rudi«, kjer je to dejstvo tako prozorno, da ne dopušča nobenega dvoma. Tam, kjer in dokler je pisatelj zvest življenju, me pridobiva prav s tem. Z resničnostjo snovi, ne toliko z neizrazitim slogom in neprevelikimi pripovednimi vrtilinami in sposobnostmi. A vendarle: berem, še ugaja mi tu pa tam. Tako-le nekako do konca četrtega poglavja, ko smo na morju — odslej pa se moj odnos izpremeni, že v londonsko luko pridem slabe volje, nazadnje sem razočaran in ravnodušen, ne, rajši neprijetno dirnjen. I, seveda, si pravim, ko premislim, saj ne more biti drugače. Rudi, resnično proletarsko dete, postane v rokah pisatelja žrtev čisto meščanske miselnosti. Še po snovi, mi postane jasno, saj danes ne čutim več tako, tuje nam je že to čuvstvovanje in milje. Ali naj vam ta solzava naivnost predoči trpljenje in stisko človeka-sužnja naših dni?

Tako ta povest ni ne proletarska ne mladinska, kaj šele umetniška. Docela neumetniško hoče avtor ponazoriti neko geslo z življenjem, a to se vendarle ne dá utesniti v spono kakršnihkoli namenov in premis. Svobodno je! Zato se je maščevalo tudi nad pisateljem, poleg pomanjkanja pripovednega daru je namreč prav ta neiskren odnos do resnice življenja v prvi vrsti vzrok poraza, ki ga je doživel Seliškar s to »povestjo«.

France Vodnik
Odmevi. Literarno-kulturna revija. I. Jesen. Urednik Radivoj Peterlin-Petruška. Ljubljana, 1929. — Kaj pa je tebe treba bilo — tako bi se Slovenci danes smeli vprašati ob marsikaterem pojavu, ne samo v literaturi. Tu pa še prav posebno, in če kdaj česa ni bilo treba našemu narodu, mu te-le »literarno-kulturne« revije ni bilo nič treba. Naivni entuziazem in romantični zanos, dve podedovani hibi slovenskega značaja, ki pa nas vsaj varujeta pred prezgodnjo dozorelostjo, ustvarjata pri nas temu podobne pojave. In se gremo... karkoli, samo da se gremo: enkrat rodoljube, enkrat boheme, enkrat — e, kaj bi! Naj

povem naravnost in nakratko: »Odmevi« so negativen dogodek v našem kulturnem življenju, ničla v literarni žetvi tekočega leta, žal, ne osamljena ničla. Bolj kot kritika more zanimati narodnega ekonomista za prazen nič zapravljeni denar, za katerega bi Slovenci mogli dobiti dve lepi, dve potrebni, dve vredni knjigi. Kaj pa je v tej reviji takega, da bi jo opravičevalo? Nič. Ne ideologija in program, ki ju ni niti v zavesti od vseh vetrov skupaj zbranega zbora »odmevašev«, niti si je ni svest, dam vse, kar imam, urednik g. Radivoj Bo-žé. Nič ne bo, ker biti ne more! Ne prispevki vseh teh pisateljev in pisunov, pesnikov, epigonov in epigončičev, ki po veliki večini ne bi delali ugleda najbolj skromnemu družinskemu listu. Skušal sem se tolažiti — da bi ne bilo treba pisati tako ostro — s tem, da morda vse to ni zares, da je morda vse le nekakšna »romantična ironija«, pri bohemi je namreč vse mogoče — pa se ni dalo. Edino pozitivna je v človeško-subjektivnem zmyslu oddolžitev spomenu pisatelja Milana Puglja, čeprav objektivno važnih in pomembnih ugotovitev ne prinaša noben prispevek. Izvzel bi morda še to in ono drobno stvar, zlasti članek »Nekaj misli o kulturi in civilizaciji«, ki ga je napisal France Veber. Ta članek je tako dejstvu odgovarjajoča analiza našega življenja, da še nismo imeli podobne; škoda le, da je zašla v to revijo, kamor ne spada.

France Vodnik
Franjo Kolenc: A njega ni... Maribor, 1929. Samozaložba Str. 144. Slovenski Krajini njen sin. — Povest je zgodba iz svetovne vojne in pripoveduje, kako se po smrti dveh bratov tudi tretji ne vrne več domov in k svoji izvoljenki. Takih slučajev je brez števila, leseni križi na pokopališčih, trupla, razmetana po gorah ali potopljena v globoka morja so še neme priče krute človeške usode, ki o njej umetnost komaj jeclja, kadar ji zre v strašno lice. Za zgubljenimi še počasi dogoreva spomin v domači hiši, ali v nevesti strto upanje, kmalu bo vse, kakor je bilo prej. — Kolenc je z veliko zgovernostjo in s toplim občutjem naslikal tipičen primer te usode. Zgodba se začneja sredi vojske s strahom za zgubljenimi svojci in z vedno novimi nabori. Nato pisatelj pokaže, s kakimi vezmi so mladeniči privezani na domačo hišo in vas, kako se te vezi v slutnji morda večnega slovesa vse živeje razpredejo; kot bi se hoteli ljudje s čistostjo individualne kreposti odkupiti pred neizbežno usodo. Zdaj sledi tipična slika vojske, trpljenje vojakov v vojašnici, v strelnih jarkih, razuzdanost častnikov, uresničene slutnje kmetiškega fanta, ki nosi nagelj od izvoljenke in umrje na ruski fronti. Kolenca pretežno zanima čuvstvena stran oseb, le v podrejeni meri gleda masko vojske, ki se je vanjo zavel človeški rod, da prenese in preskusi vse, kar je mogoče pretrpeti. — Preprost realizem in javljanje čuvstva drži pisatelja v okviru žalostne zgodbe, ki je bolj naivno kot rafinirano zložena. Vidi se, da ni bral najboljših del naše pripovedovalne umetnosti. — Skoraj z nasmehom opazujemo, kako se pisatelj zastonj trudi, da bi pokazal individualno usodo namesto tipične, vendar bo prav ta naivna preprostost ganila mnoge, katerim je namenjena. Povest je več kot nedoločna sentimentalnost Gregorčičeve pesmi, odkoder je pisatelj vzel naslov. Povrhu tega je to le ena smer povesti, druga je usoda domače hiše, kjer se sestri namesto brata vrne njen zaročenec. Z na-